

Quan la tanca esdevé mur

Tant al País Valencià com a les illes Balears, el tall del 5% per a obtenir representació parlamentària tanca les portes al partits petits. Tot sovint han d'acudir a coalicions preelectorals –a voltes ideològicament contradictòries– per tal d'accedir als hemicicles respectius.

És difícil que la sopa de lletres catalana arribi al País Valencià i a les Balears. La llei electoral de totes dues comunitats fixa el 5% de mínim per a obtenir representació, mentre que al Principat només és el 3%. En els dos punts de diferència hi ha la raó per la qual als partits més petits els és molt més difícil d'assolir escons. Amb un 3% i una participació baixa, com va passar a les eleccions al Parlament de Catalunya el 2006, els partits més modestos poden tenir escletxa per a entrar. Als parlaments valencià i balear ni tan sols amb una abstenció semblant no és tan fàcil.

Del 3% al 5%. A les eleccions autonòmiques de les illes Balears del 1991 va ser la darrera vegada que un partit molt petit va poder treure el cap i assolir representació. També, és clar, fou la darrera vegada que el 3% era vigent. Aquell partit –de caràcter regionalista– es deia Unió Independent de Mallorca i aconseguí un sol escó. A les acaballes d'aquella legislatura, marcada per la brega entre PP i UM que havien fet coalició preelectoral el 1991, el govern de Gabriel Cañellas (PP) va impulsar la reforma de la llei electoral. Obtingué el suport necessari al Parlament i el 3% va ser canviat pel 5%. D'aleshores ençà, ha estat el tall per sota del qual no hi ha possibilitat d'obtenir escó a cada una de les circumscripcions insulars. L'objectiu era evitar que UM –des d'aquella legislatura, la gran bèstia negra dels conservadors– entràs al Parlament. L'objectiu no s'acomplí, perquè UM aconseguí,

pels pèls, d'entrar-hi. Però sí que és ver que des d'aquell moment el 5% ha esdevingut una barrera massa alta que alguns petits partits mai no han pogut saltar. Així, i entre més, Esquerra Unida i els Verds són partits que en alguns moments han tingut més d'un 3% en alguna de les quatre circumscripcions, però que s'han quedat sense escó. Els va passar, per exemple, als Verds d'Eivissa el 2003; o bé a Esquerra Unida de Menorca d'ençà que es trencà la seva coalició amb el PSM, el 1995.

El 5% determina que els partits petits es trobin obligats a formar coalicions preelectorals per mirar de superar el 5% a la circumscripció on es presenten. Ho feren el 2007 Els Verds amb el PSM a Menorca; EU, ERC, ENE més independents a Eivissa (Eivissa pel Canvi); i EU, Els Verds i ERC amb el PSM a Mallorca (Bloc per Mallorca). Si aquestes tres coalicions no es refan –i a hores d'ara tot fa pensar que no es refaran–, quedaran despenjats tot un seguit de partits que tenen impossible de superar el 5%.

A Menorca, el PSM obtindrà representació anant sol (un escó, el que sempre obté), però no els ecologistes; i, com ja és tradicional, tampoc no ho aconseguirà EU. A Eivissa encara no se sap quines seran les candidatures finals, però si no hi hagués acord és impossible que EU i ERC assolésquin escons anant bo i sols.

A Mallorca es on es veu millor l'impacte que té el 5%. La ruptura del Bloc implica que l'únic partit que té assegurats escons és el PSM. En canvi, EU,

que pot aspirar a superar el 3%, és molt difícil que pugui atènyer el 5%. ERC, d'una altra banda, podria tenir esperances d'arribar a fregar el 3%, però dos punts més són una muntanya impossible d'escalar. Els Verds i un minúscul grup d'escindits d'EU intenten que el PSM els accepti com a coalitzats –i tot indica que passarà–, perquè saben que tots sols no entrarien. I fora del Bloc hi ha Entesa per Mallorca (els escindits del PSM) que han mirat d'arribar a una coalició amb el seu antic partit, però les converses no han fructificat; també és impossible que superin el 5%, si és que finalment es decideixen a presentar-se.

Un darrer apunt sobre el tall per a entrar al Parlament illenc: si l'esquerra i UM reformessin novament la llei electoral per tornar al 3% del 2011, al PP li seria molt més difícil d'obtenir la majoria absoluta. Hi ha gent que pensa que això no és possible perquè l'Estatut requereix majoria qualificada de dos terços del Parlament per a una reforma com aquesta. No és cert. L'Estatut només diu que per a fixar el nombre total de diputats i el nombre que tria cada circumscripció es requerirà “una llei” aprovada per dos terços. Però no fa cap menció ni al tall ni a la llei electoral vigent. Per tant, es podria reformar. És només qüestió de voluntat política de l'esquerra i UM.

Una llosa. Si a les Illes la tanca d'accés al Parlament va ser modificada el 1991, al País Valencià prové de més antic encara. De fet, va quedar fixada a l'Estatut del 1982, retocat l'any 2006 –quan va caure, aquesta barrera–, però que necessita una reforma de la llei electoral autòctona (LEV), reforma de què el PP, òbviament, no vol ni sentir parlar.

D'una altra banda, els socialistes, que van plantejar-ho amb vehemència al darrer tram negociador de la carta magna pròpia –fins i tot van acordar amb el PP de reformar la LEV una vegada sancionada aquella llei–, no han fet cap recordatori seriós als conservadors del seu compromís reformista. Aquests dies, de fet, el PP ha proposat d'introduir petites modificacions a la norma electoral, únicament quant al nombre de diputats –en preveu 89, mentre que l'Estatut parla d'un mínim de 99–, però

no es pren en consideració de retocar el famós 5%.

Els efectes de la barrera han estat terribles, per a les formacions més modestes. El 1999, de fet, la regionalista Unió Valenciana (4,76%) i el Bloc Nacionalista Valencià (4,6%) van quedar-se a unes poques paperetes de superar-la, cosa que va afavorir la primera majoria absoluta del PPCV, aleshores comandat per Eduardo Zaplana. Aquell any, entre totes dues formacions, 209.000 valencians van quedar-se sense representació parlamentària. Per contra, el PSPV-PSOE, amb 768.000 vots, hi ocupà 35 escons.

Francisco Camps sempre esmenta episodis anteriors, per tal de treure raó a qui es plany –amb raó– que la tanca valenciana és la més elevada de totes les autonomies pluriprovincials de l'estat espanyol. Camps recorda l'any 1987, per exemple, quan van accedir-hi cinc grups (PSPV-PSOE, AP, CDS, UV i EUPV), o les dues legislatures següents, quan van obtenir-hi representació quatre.

Però el bipartidisme ha augmentat: si el 1991 PSPV-PSOE i PP sumaven el 71,4% dels vots, el 2007 van recollir el 88%, un escenari que previsiblement no distarà gaire del del 2011. Per això els partits minoritaris miren de teixir coalicions preelectorals que els aplanen el camí a les Corts. Fou el cas, ara farà quatre anys, del Compromís pel País Valencià, entesa multipartida –Esquerra Unida, Bloc, Els Verds, Esquerra Ecològica i Izquierda Republicana– que va ser capaç d'arribar al 8,1% i d'aconseguir set escons. Ben poc els va durar la unió, però, perquè a la darrera del 2007 el pacte ja s'havia fet miques.

Amb vista al 2011, Esquerra Unida recupera la marca en solitari –després d'haver estat l'Entesa, el 2003, i el Compromís, el 2007– alhora que cerca acords amb forces residuals, com ara Izquierda Republicana, mentre el Bloc ha signat una coalició amb Iniciativa del Poble Valencià –escissió d'EUPV– i Esquerra Ecològica. Curiosament, el Bloc és soci de CiU i el PNB, mentre Iniciativa manté relacions amb ICV i Nafarroa Bai. Així doncs, als comicis europeus hi acudeixen separats: els d'Enric Morera demanen el vot per Ramon Tremosa, i els de Mònica Oltra,

MIQUEL PAYERAS

RAFA GIL

FRANÇOIS L. CAMPS

Biel Barceló, cap de llista del Bloc per Mallorca el 2007; Pere Mayor, incapaç d'accedir a les Corts en reiterades ocasions, i els set membres escollits, ara fa quatre anys, dins la llista de Compromís.

per l'ecosocialista Raül Romeva, que, al seu torn, anava de número 2 a la llista liderada per IU.

Ni els uns ni els altres, de qualsevol manera, no tenen ni de bon tros assegurat de continuar a les Corts. Dependrà, i molt, de la participació que hi haja el 22 de maig vinent: amb un 70%, tant Esquerra Unida com Compromís –que ha perdut la cueta “pel País Valencià” però ha mantingut el cos de la marca– patiran de valent... Sobretot els segons, perquè EUPV pensa rebre una part de vot descontent amb el PSOE. En cas que la participació s'ensorre per sota del 66%, les possibilitats de què hi accedesquen totes dues opcions creixen com l'escuma.

Hi ha el risc evident que centenars de milers de vots es queden sense veu. El resultat del 1999 resulta esfereïdor, com també el de quatre anys més tard, el 2003, quan Pere Mayor, al capdavant del Bloc, va quedar-se de nou a un pam de l'hemicicle: el 4,77% dels vots (114.122 sufragis) van anar a la paperera. Mayor, de tant d'entropessar amb la mateixa pedra, cedí el testimoni a Morera, que tampoc no ha sabut dur el partit, tot sol, a les Corts. El 2011, com a cap de cartell de Compromís, pot ser la primera ocasió en què un nacionalista valencià hi entre com a número 1 d'una llista.

*Victor Maceda
Miquel Payeras*